

הלכות והליכות בענין "פסח שני"

לכם או לדורותיכם, ועשה פסח לה' בחודש השני בארבעה עשר יום בן הערביים יעשו אותו" (שם ו-יא).

מה בין פסח ראשון לפסח שני

מה בין פסח ראשון לפסח שני, הראשון אסור בחמץ בבל יראה ובבל ימצא, ואינו נשחט על חמץ, ואין מוציאין ממנו חוץ לחבורה, וטעון הלל באכילתו, ומביאין עימו חגיגה, ואפשר שיבוא בטומאה אם נטמא רוב הקהל טומאת מת.

אבל פסח שני, חמץ ומצה עמו בבית, ואינו טעון הלל באכילתו, ומוציאין אותו חוץ לבית אכילתו, ואין מביאין עמו חגיגה, ואינו בא בטומאה. ושניהם דוחין את השבת, וטעונין הלל בעשייתן, ונאכלין צלי בבית אחד על מצה ומרור, ואין מותרין מהן, ואין שוברין בהן את העצם (רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק י הלכה טו).

משורשי המצווה

לפי שמצוות פסח היא אות חזק וברור לכל רואי השמש בחדוש העולם, כי אז עשה עמנו האל ב"ה ניסים ונפלאות גדלות ושינה טבע העולם לעיני העמים וראו כל עמי ארץ כי השגחתו ויכלתו בעליונים, וענין חדוש העולם הוא העמוד החזק באמונתנו ובתורתנו, על כן היה מרצון הבורא לזכות במצווה זו הנכבדת כל איש מישראל, ואף אם קראהו אונס או שהיה בדרך רחוקה ולא עשה אותה בזמנה יעשה אותה בחודש השני (חינוך בהעלותך מצווה שפ).

הטעם שפסח שני הוא בי"ד

אין הטעם כדי להיטהר מטומאה כיון שמספיק זמן של שני שבועות להיטהר מכל הטומאות, כתב ר' יעקב עמדין שדבר זה גילו לו מן השמים לפי שבשנה ראשונה אכלו מן העונות מצות שהוציאו ממצרים עד ליל ט"ו באייר, מכאן ראה שענין הפסח והמצה נמשכים עד אותו הלילה ותו לא, ועד אותו לילה נמשך גם של יציאת מצרים ואכילת מצה (סידור יעב"ץ).

אמר רבי לוי בכל חודש וחודש שבקיץ ביקש הקב"ה ליתן לישראל מועד בניסן נתן להם את הפסח, באייר נתן להם פסח קטן, בסיון נתן להם עצרת, בתמוז רצה לתת להם מועד גדול וע"י חטא העגל בטל תמוז אב ואלול ופרע להם אח"כ ר"ה יו"כ וחג הסוכות (לקוט שמעוני פנחס טב).

פסח שני

מי שלא הקריב קרבן פסח במועדו בי"ד בניסן מפני שהיה טמא או שהיה בדרך רחוקה או נאנס באונס אחר מקריב פסח שני באותה שנה בחודש שלאחריו, בי"ד באייר אחר חצות היום (פסחים פ"ט).

פסח שני פסח קטן

י"ד אייר נקרא פסח שני, ויש הקוראים אותו פסח קטן (משניות ראש השנה פ"א מ"ג וברע"ב שם). ובשפה הארמית פסחא זעירא (חולין קכט ע"א).

הטעם לשם פסח קטן: לפי שאינו אלא יום אחד ולא שבעת ימים כמו בפסח ראשון (תו"ט ר"ה משנה ג ד"ה פסח). טעם אחר: לפי שיש בו יותר קולות מפסח ראשון (מלאכת שלמה ר"ה משנה ג ד"ה ומפני).

הטעם לשם פסח שני: על שם הפסח שקרב בחודש השני (ר"ה שם בתו"ט ומלאכת שלמה) טעם אחר: לפי שהוא מועד שני להקרבת הפסח.

מקור הדין

נאמר בפרשת בהעלותך שבשנה השניה לצאת בני ישראל מצרים נצטו "לעשות את הפסח ככל אשר צווה ה' את משה בן עשו את בני ישראל" (במדבר ט א-ה). ומספרת לנו התורה "ויהיו אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן.. ויאמרו למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל... וידבר ה' אל משה לאמר.. איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה

בני אשכנז נהגו לומר למנצח (לוח א"י). **והטעם** משום שאינו יו"ט, נוסח ספרד נהגו שלא לומר למנצח (א"ר קלא, שלחן המהור).

מנהג אכילת מצה ביום זה

יש הנוהגים: לאכול מצה בפסח שני, **והטעם:** זכר למצה שהיו אוכלים מקריבי קרבן הפסח ב"ד באייר, שנאמר (במדבר ט-יא) "בחודש השני בארבעה עשר.. על מצות ומרורים יאכלהו" (ויי המנהגים דף קד).

טעם אחר: לפי שאכלו בני ישראל את המצות שהוציאו ממצרים עד י"ד באייר שנאמר (שמות טז-א) "ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין בחמשה עשר יום לחודש השני" ופירש רש"י, נתפרש היום של חנייה זו, לפי שבו ביום כלתה החררה שהוציאו ממצרים והוצרכו למן (ויי המנהגים עמוד קד).

זמן אכילת המצה

יש שנהגו לאכול ביום י"ד, והטעם: לפי שהוא זמן הקרבת קרבן פסח וכן נהג הקה"י (אורחות רבינו ח"ב צ"ז). **יש שנהגו לאכול בט"ו, והטעם:** לפי שהקרבת הפסח היה ב"ד באייר אבל זמן אכילת הפסח היה בליל ט"ו. **יש שנהגו לאכול גם בליל ט"ו, והטעם** לפי שאז אכלו מצה יחד עם קרבן פסח (ליקוטי מהרי"ח פסח שני). **יש הנוהגים** שלא לאכול מצה ביום זה, וכן נהג החזו"א, ואמר שמוסיפים מצווה שלא כתובה (הובא באורחות רבינו ח"ב צ"ז).

לקרוא פרשת פסח שני

כתב השל"ה גם בכלל תן לו מעין ברכותיו לעשות דבר בעתו כמו שמזכרים בכל יום פרשת התמיד לקיים ונשלמה פרים שפתינו, וראיתי מאיש כשר ומדקדק שהיה קורא בינו לבין עצמו וכו', וב"ד באייר פרשת פסח שני, ובפרט מנהג כשר לעשות כן הדר בירושלים שאין אומרים תחנון (של"ה יומא פרק דרך החיים תורת מוסר).

וכן מובא בכה"ח (תכט ו) שבכל זמן ראוי ללמוד את המסכתות השייכים אליו וב"ד באייר ללמוד פרשת פסח שני (במדבר ט) ופסקי הלכות פסח שני בקצרה לרבינו הרא"ש והטעם עלפי דברי רשב"א בשם ר' יהושע בן חנינא (סנהדרין ק"א ע"א) כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם שנאמר (משלי טו כז) "ודבר בעתו מה טוב".

שמחה ביום זה

תחנון

י"ג אייר (ערב פסח שני) בני אשכנז נהגו לומר תחנון (לוח א"י) הטעם שאומרים תחנון במנחה שלפניו אף שבדרך כלל ביום שאין אומרים תחנון גם במנחה שלפניו אין אומרים.

לפי שהטעם שאין אומרים תחנון ב"ד הוא משום הקרבת הקרבן, וענין זה קשור רק עם היום שהוא זמן הקרבת הקרבן ולא עם הלילה (הליכות שלמה ספירת העומר פרק יא הערה כח).

טעם אחר: לפי שגם בזמן שבית המקדש היה קיים היה חג רק ליחידים, למי שלא הביא קרבן פסח במועדו, ואע"פ שנתקבל להקל לפטור מתחנון ביום י"ד כדעת הפר"ח, כיון שזה דעת יחיד דלא כרוב הפוסקים, די לנו לפטור ביום עצמו ואין לנו להוסיף גם יום שלפניו (שערי ימי הפסח שער ז).

בני ספרד – אין אומרים תחנון, **והטעם** ככל הימים הקדושים שאין אומרים בהם תחנון גם במנחה שלפניו ה"ה פסח שני.

י"ד אייר פסח שני

אין אומרים בו תחנון (שערי תשובה ס"ס קלא ז, וכן מובא בלוח א"י). **והטעם:** מפני הקרבת קרבן פסח שני (הליכות שלמה ד"ה פרק יא). סמך לדבר דאמרין בחולין (קכט ע"ב) פסחא זעירא דלא למספד ביה ומזה לומדים שאין לומר תחנון (שיירי כנסת הגדולה קלא בהגהות ב"י ס"ק יב, שערי אפרים שער י סעיף כז).

טעם אחר: כתב בספר אשל אברהם בוטאמש (סוף סימן קלא) שאף שכלנו טמאי מתים ועלתה שיח שפתינו בראשון במקום פסח בזמנו, מ"מ נכון לעורר זכות פסח שני שהיה נעשה בזמן שהיה בית המקדש קיים (הובא בלקוטי מהרי"ח פסח שני).

יש שנהגו לומר תחנון וכך נהג החזו"א לומר תחנון בבית מדרשו ביום זה כמנהג אשכנז קדום (דינים והנהגות פרק ד לז). ואע"פ שהקריבו קרבן פסח, הוי יו"ט של יחידים והוי כמ' זמנים שמביאים בהם קרבנות ואומרים בהם תחנון.

ט"ו אייר – ט"ו אומרים תחנון אף בחוצה לארץ, והטעם כיון שהסיבה שאין אומרים תחנון ב"ד מפני הקרבת קרבן פסח ומקום הקרבה רק בא"י (הליכות שלמה ספירת העומר פרק יא הערה כח).

"למנצח"

כתב החיד"א (מורא אצבע ה רכב) וכן כתב הגר"ח פלאזי (בספרו
מועד לכל חי סימן ז אות ו) להרבנות בשמחה ביום פסח שני כי
קדוש היום.

052-7668608 לקבלת העלון במייל: lev17382@gmail.com